

# بررسی کنترل بیولوژیک بیماری برق‌زدگی نخود، رقم عادل با استفاده از قارچ تریکودرما

روح‌الله وزیری دوزین<sup>۱</sup>، عیدی بازگیر<sup>۲\*</sup>، مصطفی درویش نیا<sup>۳</sup>، احمد اسماعیلی<sup>۴</sup>

۱- دانشجوی کارشناسی‌ارشد رشته بیماری‌شناسی گیاهی دانشگاه لرستان (Rvaziri1368@gmail.com)

۲- استادیار رشته بیماری‌شناسی گیاهی دانشگاه لرستان (bazgire14@gmail.com)

۳- استادیار رشته بیماری‌شناسی گیاهی دانشگاه لرستان (mdarvishnia44@yahoo.com)

۴- دانشیار رشته زراعت و اصلاح‌نباتات دانشگاه لرستان (ismaili.a@lu.ac.ir)

## چکیده

به‌منظور بررسی اثر قارچ تریکودرما به‌عنوان عامل کنترل بیولوژیکی بیماری برق‌زدگی نخود در سال ۱۳۹۳ آزمایشی انجام گرفت. در این بررسی از نخود، رقم اصلاح‌شده عادل استفاده گردید. آزمایش گلخانه‌ای با استفاده از طرح کاملاً تصادفی شامل ۹ تیمار در ۴ تکرار با استفاده از *Trichoderma harzianum* و *Trichoderma virens* برای کنترل بیولوژیکی بیماری برق‌زدگی نخود و قارچ‌کش کاپتان برای مقایسه انجام شد. مقایسه میانگین‌ها با استفاده از آزمون دانکن در سطح ۱٪ انجام شد. در این آزمایش دو فاکتور شدت بیماری و ارتفاع بوته موردبررسی قرار گرفتند که *T. harzianum* نسبت به *T. virens* اثر بازدارندگی بیشتری روی شدت بیماری برق‌زدگی نخود داشت و همچنین سبب افزایش ارتفاع بوته گردید. علائم بیماری و میزان خسارت آن روی گیاهان هر گلدان، با استفاده از مقیاس ۹ درجه‌ای تعیین شد که تیمار شاهد منفی بیشترین شدت بیماری را با ۴/۱۲۵ و تیمار شاهد مثبت و *T. harzianum* با ۰/۱۲۵ کمترین شدت بیماری را نشان دادند. همچنین تیمار *T. harzianum* غیر آلوده با میانگین ۱۷/۱۹ و تیمار *T. harzianum* آلوده با ۱۶/۸ بیشترین ارتفاع بوته را داشتند و تیمار شاهد منفی با ۱۳/۳ کمترین ارتفاع بوته را داشت.

واژه‌های کلیدی: کنترل بیولوژیک، آسکوکیتا، برق‌زدگی، تریکودرما

## ۱- مقدمه

نخود (Chickpea) گیاهی خودگشن بانام علمی (*Cicer arietinum* L) است که به خانواده بقولات تعلق دارد. بذر رسیده آن از پروتئین قابل‌توجهی برخوردار بوده، همچنین ریشه گیاه نخود ازت هوا را در خاک تثبیت نموده، و موجب بهبود خاک و افزایش عملکرد محصولات بعدی می‌شود [۱ و ۲]. برق‌زدگی (*Ascochyta blight*) یکی از مخرب‌ترین بیماری‌های نخود است که عامل آن قارچ آسکومپستی *Didymella rabiei* (Kovachevski) Von.Arx (با آنامورف *Ascochyta rabiei* (Pass.) Lab) می‌باشد و در ۳۵ کشور جهان گزارش شده است [۱، ۲ و ۳].

خسارت این بیماری در ایران بالا بوده و به‌طور متوسط ۶۰۰۰ تن در سال می‌باشد، در سال‌های اپیدمی، میزان خسارت این بیماری در بعضی مزارع تا ۱۰۰ درصد نیز می‌رسد [۳]. تکثیر غیرجنسی این قارچ به‌وسیله تولید پیکنیدیوم و پیکنیدیوسپورها صورت می‌گیرد، پیکنیدیوم‌ها کروی یا نیمه کروی هستند که اندازه قطر آن‌ها از ۶۵ تا ۲۴۵ میکرومتر متفاوت است [۱ و ۲]. قارچ به‌صورت مسیلیوم، پیکنیدیوم و یا سودوتسیوم در بقایای گیاهی و بذر آلوده دوام می‌آورد [۴].